

## **ROLUL DOBROGEI ÎN ISTORIA FORMĂRII POPORULUI ROMAN ȘI A STATULUI MEDIEVAL ROMÂNESC**

Eugenia Zaharia

Pământul dintre Marea Neagră și Dunăre face parte din teritoriul de vatră al geto-dacilor. În această margine a țării ocupată de el, geto-dacii au cunoscut pentru prima dată lumea civilizată a anticăștilor; prin coloniile grecești de pe ţărmul Mării Negre și apoi pein romani au luat contact cu viața urbană, de unde au pătruns primele elemente de artă, tehnică și literatură. Dobrogea a fost regiunea de unde a inceput romanizarea și care în tot cursul mileniului întil și în prima jumătate a mileniului al II-lea a constituit punctea de legătură cu Imperiul Roman de Răsărit.

În istoria formării poporului român Dobrogea a avut un rol de primă importanță; dacă Transilvania și Oltenia organizate ca provincii romane au avut un rol egal cu al Dobrogei în procesul romanizării geto-dacilor, după plecarea autoritășilor romane din aceste provincii, Centrul de greutate al romanizării rămâne la Dunăre; ca regiune legată de imperiu, Dobrogea rămâne în continuare vatră principală a romanizării, acolo unde stăpînirea română și viața urbană au fost mai solid constituite și a dăinuit mai mult.

După retragerea trupelor și a autoritășilor romane, retragere urmată de pătrunderea popoarelor în migrație, începează știrile referitoare la regiunile nord-dunărene; acest fapt se datează nu plecările daco-romanilor, ci încreșterii vieții urbane. Dobrogea însă rămâne în continuare locul, de unde, foarte rar, dar totuși de aici mai apar știri privitoare la populația autohtonă și la regiunile de la Dunărea de Jos.

Arenșă perioadă dintre retragerea română și reurbanizarea regiunilor Dunării, făcută în cadrul restabilirii, a revenirii imperiului în aceste regiuni, corespunde arheologic unei lungi dezvoltări istorice a populației daco-romane, pe care arheologic o identificăm în aria de răspândire a culturilor Bratei (sec. IV—VI), Ipotești—Cindești—Filiniș (sec. VI—VII) și Dridu (sec. VIII—XI).

Restaurarea Imperiului la Dunăre, după victoria de la Durostorum din 971, a însemnat în primul rînd reorganizarea acestor regiuni în două theme, Paristripon și Bulgaria; vechile cetăți romane sunt reclădite, iar altele sunt atunci ridicante, cum este Cetatea de pe insula Păcicul lui Soare, una din principalele baze navale ale flotei bizantine.

Această perioadă-dintre retragerea română și reurbanizarea regiunilor Dună-Ipotești-Cândești-Filiș (sec. VI-VII) și Dridu (sec. VIII-XI).

de-a lungul a patru secole (VIII-XI), pe totă aria de locuire a Românilor, inclusiv pe teritoriul fostelor provincii romane Dacia și Scythia Minor. Perioada sa de maximă înflorire și răspândire corespunde celei de a doua jumătății a sec. X, cind a avut loc restaurarea autorității imperiului și organizarea themelor la Dunărea de Jos; unul din caracterele principale ale acestei culturi este tocmai dubul ei aspect, rural și urban.

Cetățile aveau legături cu teritoriul rural, ocupat de sate și târguri, și cu popoarele în migrație care dominau regiunile din stînga Dunării. Populația băstinașă din mediul rural era organizată în obște teritoriale, având pămîntul în proprietate privată ereditară. Primul caracter al obștei, acela de comunitate băstinașă a dat din p. de v. juridic, posibilitatea de integrare în obște a elementelor străine, ceea ce a asigurat astimărea acelora care nu puteau fi îndepărtați în alt mod. Această organizare se manifestă pe plan arheologic în aspectul material al culturii Ipotești-Cândești din sec. VI-VII. În cadrul aceleiași dezvoltării determinată de această organizare social-economică și politică, se ajunge în sec. VIII la constituirea culturii Dridu, formată din componenta romanică a culturii Ipotești-Cândești, moment cronologic și cultural în care elementul slav dispără.

Rolul obștei teritoriale a fost determinant în dezvoltarea social-politică, economică, militară și culturală a acestei vremi; teritoriul său a ținut loc de mare proprietate, contribuind la dezvoltarea feudalismului local și a statelor medievale românești.

În mediul urban al culturii Dridu, în Dobrogea mai întîi, ca regiune de margele a imperiului, apar primele elemente noi, tot de caracter urban, venite din imperiu, care vor determina formarea culturii noastre medievale din sec. XII-XIV. Este vorba de o ceramică lăcătușă la roată rapidă, având ca forme principale oala cu o toartă și marginea înaltă, străinile smălțuite, cânile cu picior înalt, amfore cu decor lustruit și incizat. Toate aceste forme se dezvoltă din aceleași categorii mai vechi, romano-bizantine, forme obișnuite mediului urban, din care apar mai rar și în mediul rural, numit pentru regiunile noastre cultura Ipotești-Cândești-Filiș.

Elementele acestui nou curent cultural, care apar mai întîi în Dobrogea, vor pătrunde treptat și în mediul rural al culturii Dridu, dezvoltându-se începând din sec. XII, cultura materială a statelor medievale românești, perioadă din care sunt legate descoperirile mai noi de la Bucov, cele de la Cetățeni-Argeș, Zimnicea, Bragadiru, Coconi, etc.

Acest nou curent venit din imperiu a dus la reurbanizarea treptată a acestor regiuni și la o nouă organizare social-economică și politică cu târguri și cetăți. În aceeași vreme se petrece și pătrunderea treptată, prin cruciade și prin imperiul latin din Constantinopol, prin unguri și misiunile creștine apuseane, a elementelor de caracter european apusean.

În perioada sec. X-XI, XII-XIII sunt atestate și primele formațiuni politice românești în regiunile Dunării. Imperiul latin ca și efectul venirii Cumanilor, urmat de pătrunderea Turcilor, au întrerupt legătura cu Bizanț; formarea statului Asănătorilor a însemnat prima formăriune statală pe deplin constituită, și cu toate implicatiile și consecințele unui asemenea organism, la care au participat români dintră Dunăre și Balcani. Toate acestea au separat treptat regiunile dunărene de Imperiu; în aceste împrejurări apar statele medievale românești ultimele din răsăritul Europei și din teritoriul fostului Imperiu Roman de Răsărit. Acest proces social-politic și economic, împlinit însă de tîrziu, față de celelalte formațiuni statale vecine, s-ar datora legăturii noastre cu imperiul, conștiinței apartenenței noastre de Imperiu, care s-a înălțat treptat, pe măsură ce Imperiul se distanța de Dunăre, pînă la căderea sa sub turci.

Intreaga dezvoltare social-economică, politică și culturală în care se petrece reurbanizarea de la sfîrșitul sec. X și apoi aceea din sec. XIII-XIV, cind

renaște românilor de la Dunăre, are loc în cadrul marelui proces de renăștere bizantină a sec. X-XIV, proces complex, care a avut loc în Imperiu și care pentru regiunile noastre se manifestă în principal prin apariția primelor formațiuni politice românești. Această etapă corespunde în genere formării statelor medievale din răsăritul Europei, pe fostele teritorii ale Imperiului și în regiunile vecine, unde acesta și-a exercitat din plin bogata sa influență.

Acest proces se manifestă în cultura materială prin reurbanizarea regiunilor, în care elementele componente, cum ar fi ceramică, infășează cu adevărat o renăștere a ceramicii române.

Acestă primă renăștere care a avut loc în Europa de răsărit; este mult mai aproape de valorile antice ale culturii greco-române, decât cea care i-a urmat acesteia, din regiunile apuseene ale Europei (sau ale Imperiului Roman de Apus).

\* \*

Dobrogea a fost cu siguranță aceea regiune unde ideea apartenenței noastre de Imperiu a fost o realitate permanentă; acolo s-au înregistrat primele formațiuni politice românești; legătura acesteia în procesul lor de dezvoltare și de emancipare politică, economică și culturală de restul spațiului din stînga Dunării locuit de români, au legitimat astfel titulatura de Domn de la Munte la Mare a lui Mircea cel Bătrîn.

#### DOBROUDJA SON ROLE DANS L'HISTOIRE DES ROUMAINS, (résumé)

La région située entre la Mer Noire et la Danube a été habité de la plus haute antiquité par les grecs; toutes les sources littéraires antiques confirment leurs antochionisme dans l'espace entre les Carpates, les Balkans et la Mer Noire. Par cette région les géodaces ont connu les premiers éléments de la civilisation grecque et puis romaine, qui regarda, la technique, la littérature et les arts. C'est toujours par cette région qu'ils ont reçu les formes d'une organisation avancée, au p. de v. social-politique et économique.

Dans le processus de la romanisation, la Dobroudja a eu un rôle de haute importance, parce que après la retraite romaine, le centre de la romanité reste au Danube, là où la domination romaine et la vie urbaine a continué plus longue.

Les peuples migrants détruisent la vie urbaine des provinces romaines; ainsi disparaissent la plupart des activités commerciales et artisanales; les écrivains disparaissent aussi des régions redévenues rurales, d'où la rareté des renseignements concernant les dacico-romains, résidés en dehors des frontières de l'Empire.

La période qui commence de la retraite romaine jusqu'à la restauration de l'autorité de l'Empire au Bas-Danube (1971), correspond aux civilisations de Brăci, d'Ipotești-Cândești et de Dridu.

Dans la situation créée par la restauration byzantine au Danube, à la fin du Xe siècle, principalement la reurbanisation, les roumains sont de nouveau mentionnés par les sources littéraires byzantines; il s'agit des premières témoignages sur la vie politique des roumains; des petites formations politiques sous des chefs propres, que nous les rencontrons dans les sources écrites de la fin du Xe siècle.

La civilisation de Dridu qui se développe entre les VIIIe-XIe siècle, se caractérise par son double aspect, rural et urbain; à partir du XIIe siècle, par les écrits byzantins de la Dobroudja, pénètre un nouveau courant culturel, dont le développement va se cristalliser sur le plan historique par la fondation des états et de la civilisation roumaine des XIIIe-XIVe siècles.